

Kurikuli ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja unutar europskog prostora (hrvatski, slovenski i švedski kurikulum)

PREGLEDNI RAD

Primljen: 20. 5. 2021.

Prihvaćen: 1. 10. 2021.

UDK 373.2.016(497.5+497.4+485)

Vanja Šuško, mag.praesc.educ,
odgajatelj savjetnik, Dječji vrtić Sunčana,
Dječji trg 5, Zagreb,
vanja.susko@gmail.com

Ines Vrsalović Nardelli, mag.praesc.educ,
odgajatelj mentor, Dječji vrtić Maksimir,
Aleja A. Augustinčića 4, Zagreb,
inesvnardelli@gmail.com

Sažetak

U ovom radu dan je presjek glavnih karakteristika dvaju vrtićkih kurikula – slovenskog i švedskog, s ciljem utvrđivanja sličnosti i razlika navedenih kurikula u odnosu na hrvatski Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2015). Švedski kurikulum analiziran je na razini utvrđivanja razlika između starijeg kurikula iz 2011. godine i novijeg iz 2019. godine. Zaključna promišljanja na osnovi uvida u sva tri kurikula se odnose na činjenicu da su oni u svojoj osnovi vrlo bliski, no temeljna razlika jest to što slovenski *Kurikulum za vrtce* (Kurikulum za vrtiće) sadrži podjelu na odgojno-obrazovna područja djelovanja s razradom aktivnosti, što može predstavljati ometajući čimbenik u prostornoj i vremenskoj organizaciji te u organizaciji odgojno-obrazovnog procesa. Takva podjela dovodi u pitanje njegovu suvremenu koncepciju i svrstava ga u mješavinu koncepcija. Za razliku od slovenskog, hrvatski i švedski kurikuli usmjereni su na suvremeni pristup odgoju i obrazovanju djece gdje se na dijete gleda cjelovito, kao na entitet s vlastitim stavovima, potrebama i promišljanjima te mu se tako treba i pristupati, dok je slovenski kurikulum orijentiran na podjelu prema odgojno-obrazovnim područjima. Zanimljivost švedskog kurikula nalazi se u zadnjem dijelu u kojem se govori o

odgovornostima ravnatelja predškolske ustanove, a koji predstavlja dio društveno-odgovornog ponašanja te etičnosti poslovanja predškolskih ustanova. Ravnatelj ustanove je odgovoran za to da se cjelokupan odgoj i obrazovanje odvija sukladno nacionalnim ciljevima, osiguravajući pritom visoki standard kvalitete ustanove.

Ključne riječi: odgajatelji; odgovornost ravnatelja; predškolske ustanove; suvremeni pristup; usporedba kurikula.

Uvod

Pojam kurikul dolazi od latinske riječi *curriculum* te označava nastavni plan usmjeren na sve odrednice i subjekte odgojno-obrazovnog procesa. Temeljna karakteristika kurikula jest da podrazumijeva „prema učeniku orijentirano učenje“ te da kao takav treba zadovoljavati određene metodologijske uvjete i kriterije (HNOS, 2005).

Različite definicije i shvaćanja kurikula proizlaze iz različitih tumačenja filozofsko-pedagoških pristupa, procesa učenja i djetinjstva kao povijesnog konstrukta (Slunjski, 2001).

Stvaranjem kurikula za odgoj i obrazovanje država regulira kvalitetu ljudskog kapitala na nacionalnoj razini te određuje smjer njegova razvoja (Baranović, 2006). Interpretacija i implementacija kurikula omogućava autonomiju odgojno-obrazovnih ustanova da unutar svog specifičnog konteksta i kulture pronađu najbolji način za povezivanje teorije i prakse (NKRPOO, 2015).

U nastavku će se analizirati, opisati i usporediti temeljne odrednice i postavke *Nacionalnog kurikuluma za rani i predškolski odgoj i obrazovanje* (2015) Republike Hrvatske (Slika 1.), *Kurikulum za vrtce* (Kurikulum za vrtiće, 1999) Republike Slovenije (Slika 2.) te *Curriculum for the Preschool Lpfö 18*. (Kurikulum za predškolu, 2019) Kraljevine Švedske (Slika 3.).

Kurikulum za vrtce (Kurikulum za vrtiće) i Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Kurikulum za vrtce (Kurikulum za vrtiće (Slika 2.)) je nacionalni dokument usvojen 1999. godine. Njegova se implementacija odvijala postupno kroz nekoliko narednih pedagoških godina pod vodstvom savjetodavne skupine pri Zavodu za školstvo Republike Slovenije. *Kurikulum za vrtce* (Kurikulum za vrtiće) svoja polazišta pronalazi u nizu analiza, prijedloga i načina unapređivanja predškolskog od-

Slika 1. Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, Hrvatska

Slika 2. Kurikulum za vrtce, Slovenija

goja u vrtićima kroz dokumente sadržane u *Izhodišča kurikularne prenove* (Polazišta kurikularne reforme, 1996). Njegova temeljna karakteristika jest da predstavlja osnovu za izradu izvedbenog kurikula koji u obzir uzima sve praktične mogućnosti same izvedbe temeljene na načelima jednakih mogućnosti, poštivanju različitosti, uključivanju djece s teškoćama u razvoju te dvojezičnosti i integraciji Roma. Kao takav, prvotno je namijenjen cjelodnevним programima, no istovremeno označava i stručnu podlogu raznim drugim odgojno-obrazovnim programima uzimajući u obzir poštivanje različitosti, kako na razini organizacije i djelovanja tako i na razini izbora ciljeva i aktivnosti kroz različite pristupe i metode.

Kurikulum za vrtce (Kurikulum za vrtiće) čine ciljevi, načela ostvarivanja ciljeva, dijete u vrtiću te područja djelatnosti u vrtiću. Glavni ciljevi su otvoreniji i fleksibilniji kurikulum u raznim programima za predškolsku djecu, veća autonomija i profesionalna odgovornost vrtića i svih stručnih radnika, povećanje važnosti evaluacije (kritičkog vrednovanja) pri planiranju života i djelovanja u vrtiću te poboljšanje informiranja i sudjelovanja roditelja. Navedeni ciljevi ostvaruju se kroz šesnaest načela koja su usmjerena na promatranje ponašanja i potreba djeteta, uvažavanje njegovog individualnog napretka, stvaranje odgojno-obrazovnih situacija za učenje te kritičko vrednovanje kako odgojno-obrazovnih postignuća tako i profesionalnog napretka stručnih djelatnika i timskog rada. Poglavlje „Dijete u vrtiću“ posebno ističe učenje

kroz aktivno činjenje i stjecanje iskustva, fleksibilnost u prostornoj i vremenskoj organizaciji te važnost demokratizacije kurikula kao osnove za poštivanje temeljnih ljudskih prava s naglaskom na važnosti sudjelovanja roditelja kao nadopune institucionalnog odgoja. U posljednjem dijelu kurikula navode se područja djelatnosti, ukupno njih pet: kretanje, jezik, umjetnost, društveno okruženje, priroda i matematika. Opisi istih sadrže ciljeve i primjere aktivnosti za djecu starosti od 1.-3. i od 3.-6. godine te ulogu odraslih u navedenim aktivnostima.

Nacionalne kurikulumne Hrvatske i Slovenije karakteriziraju mnoge sličnosti i razlike. Prva sličnost vidljiva je već u samom nazivu „kurikulum“, iz čega proizlazi opredijeljenost za šire poimanje samog naziva kurikulum. Hrvatski kurikulum u samom nazivu određuje i područje djelatnosti i dob djece – rani i predškolski odgoj i obrazovanje, dok se slovenski kurikulum opredijelio za općenitiji naziv – za vrtiće, a djelatnost i dob djece navode se u samom sadržaju. Druga sličnost jest da su oba kurikula humanistički-razvojno orijentirana, polaze od djeteta i njegovih razvojnih potreba te otvorenosti i fleksibilnosti odgojno-obrazovnog djelovanja. Iz sličnih teorijskih uporišta proizlaze iste sastavnice, ciljevi i načela, s tim da u slovenskom kurikulumu ciljevi prethode načelima te se navode kao sredstvo ostvarivanja planiranih ciljeva, dok s druge strane u hrvatskom kurikulumu načela prethode ciljevima i osiguravaju usklađenost svih njegovih sastavnica. Ciljna orijentacija u oba kurikula je ista, usmjerenost na dijete i njegove individualne razvojne potrebe, osiguranje fleksibilnosti sustava na svim razinama, osiguranje kontinuiteta u izgradnji profesionalnih kompetencija i napredovanju odgojno-obrazovne prakse te poticanje otvorenosti sustava prema okruženju u kojem se nalazi stvaranjem zajednica za učenje.

Podjela na područja djelovanja slovenskog kurikula jest njihova temeljna razlika. Hrvatski kurikulum karakterizira otvorenost i fleksibilnost, kako u teoretskom, tako i u praktičnom smislu, pri čemu odgajatelji imaju slobodu planiranja odgojno-obrazovnog rada stvaranjem uvjeta za djetetov cjelovit razvoj i poticanje njegovih temeljnih kompetencija. S druge strane, podjela slovenskog kurikula na pet razvojnih područja pri čemu razrada odgojno-obrazovnih područja zapravo predstavlja popis sadržaja koje će djeca usvajati, čini njegovu fleksibilnost upitnom. Kako ističe Miljak, postojanje poveznice s odgojno-obrazovnim programom iz 1979. godine (*Vzgojni program za vzgoju in varstvo predškolskih otrok*, Zavod SR Slovenije za šolstvo) dovodi u pitanje njegovu suvremenu koncepciju i svrstava ga u mješavinu koncepcija, novina na području pedagoškog odgoja i onog što bi se trebalo ostvarivati u ustanovama (Miljak, u Previšić, 2007.).

Vrbovšek (2014) otegotnu okolnost vidi i u različitom shvaćanju načela nastavnog plana i programa te njihovoj provedbi u praksi. Razlika je vidljiva i u tome što hrvatski Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2015) svoje

temelje pronalazi u primjerima dobre prakse u Hrvatskoj i u svijetu, dok slovenski *Kurikulum za vrtce* (Kurikulum za vrtiće, 1999) to ne spominje u svojim polazištima, već se oslanja samo na postojeće dokumente.

Curriculum for the Preschool Lpfö 18. (Kurikulum za predškolu) i Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Dječja zaklada Ujedinjenih Naroda 2008. godine prezentirala je tablicu uspjeha ranog i predškolskog odgoja u ekonomski naprednim zemljama. Prema rezultatima, Švedska je bila jedina zemlja koja je zadovoljila svih deset referentnih značajki (Bremberg, 2009). Švedski kurikulum (Slika 3.) ima naziv Kurikulum za predškolu (*Curriculum for the Preschool*, 2011; 2019), no on ujedinjuje u svojim postavkama odgoj i obrazovanje djece od 1. do 5. godine (Taguma, Litjens, Makowiecki, 2013; Sheridan, 2011). Švedska je svoj prvi kurikulum za predškolu (Lpfö 98, rev.2010, 2011) izdala tek 1998. godine, nakon čega je započeo period implementacije koji je uključivao dugi period decentralizacije, marketizacije i natjecanja koji su doveli do novih zahtjeva i viđenja cjelokupne situacije (Löfdahl i Prieto, 2009) te rezultirali revidiranim kurikulumom 2010. godine koji je s implementacijom započeo 1. srpnja 2011. godine (Brodin, Renbald, 2013). Godine 2019. izdan je novi kurikulum koji uključuje manje preina-

Slika 3. Curriculum for the Preschool Lpfö 18., Sweden

ke prethodne verzije. Švedski kurikulum dio je Zakona o obrazovanju, a nadgleda ga Nacionalna agencija za obrazovanje (Miljak, 2007). Sastoji se od dvaju dijelova: *Temeljne vrijednosti i zadatak predškole* te *Ciljevi i smjernice*. Švedski *Curriculum for the Preschool Lpfö 18.* (Kurikulum za predškolu, 2019) je, za razliku od hrvatskog kurikula, vrlo sažet i u prvom dijelu daje osnovne smjernice opisujući vrijednosti i zadaće koje trebaju biti u skladu sa Zakonom o obrazovanju (2010, prema Skolverket, 2011) i općim švedskim društvenim vrijednostima, ističući važnost demokratičnog pristupa i odgovornosti koju dijele država i roditelji (Miljak, 2007). U drugom dijelu govori se o ciljevima i smjernicama prema određenim područjima, gdje se ističe odgovornost odgajatelja za ostvarenje ciljeva i zadaća kurikula te obaveze radnog tima koji se uglavnom sastoji od grupe odgajatelja (Engdahl, 2004), što podsjeća na hrvatske timove refleksivnih praktičara. Nakon revizije 2010. godine

ovdje su dodana još dva dijela – dio koji se odnosi na praćenje, evaluaciju i razvoj te dio koji se odnosi na odgovornosti ravnatelja predškolske ustanove (Taguma, Litjens, Makowiecki, 2013). Godine 2019. dodan je dio koji govori o odgovornosti odgajatelja u samom procesu učenja.

Proučavajući dva kurikula dolazi se do zaključka da su oni u svojim polazištima, ciljevima, zadaćama i vrijednostima vrlo bliski. U revidiranom švedskom kurikulumu vidi se utjecaj Reggio pedagogije čiji elementi su vidljivi i kod nas. Iz svega navedenoga može se steći zaključak da je samo organizacija rada predškolskih ustanova na razini države različita, kao i naglasak na pojedinim segmentima odgoja i obrazovanja, no polazišta i osnovni ciljevi, zadatci i vrijednosti upućuju na jednaku težnju razvoju cjelovitog, samostalnog, kreativnog, inicijativnog, otvorenog za promjene, empatičnog, socijaliziranog, i odgovornog sudionika društva u kojem njeguje kulturne i društvene vrijednosti te aktivno promišlja o svojim i tuđim vrijednostima i principima uvažavajući različitosti.

Švedska je bila vrlo aktivna pri stvaranju UN-ove Konvencije o pravima djeteta (1989) koja govori o važnosti uvažavanja prava svakog djeteta te se i sam švedski *Curriculum for the Preschool Lpfö 18*. (Kurikulum za predškolu, 2019) zalaže za organizaciju programa predškole u najboljem interesu djeteta gdje je dijete u centru. Djetetu se pristupa cjelovito. Ista polazišta nalazimo i u hrvatskom Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2015). Također, u Švedskoj, kao i u Hrvatskoj, njeguje se cjelovit pristup djetetu, na njega se gleda kao na cjelovito biće te se pri planiranju aktivnosti vodi briga da se ne planira prema odvojenim područjima rada kao u tradicionalnom kurikulumu (NKRPOO, 2015; Petrović-Sočo, 2009). Šveđani svoj pristup radu opisuju koristeći izraz *Educare*, što označava da se u radu koriste kombinacijom učenja (*education*) i brige/njege (*care* (Engdahl, 2004)). Njega, razvoj i učenje trebaju tvoriti cjelinu. Na dijete se gleda kao na osobu s pravima, aktivno i kompetentno biće koje od rođenja svojim akcijama utječe na svoju okolinu, kao što i okolina utječe na njega. Iste vrijednosti možemo prepoznati i u prvom dijelu hrvatskog Nacionalnog kurikulumu. Šveđani govore da se učenje događa bilo kada, a bitna je stavka kod procesa učenja da je ono zabavno i da je prisutna intrinzična motivacija za učenjem. Igra je vrlo bitna u švedskom *Curriculum for the Preschool Lpfö 18*. (Kurikulumu za predškolu, 2019) te se smatra da djeca uče kroz igru i u komunikaciji s drugom djecom i odraslima. Pramling Samuelsson (2008) kaže u svom radu da je igra, kao i učenje, prirodna sastavnica svakodnevnog života djeteta. Učenje i aktivna diskusija u radnim timovima vrlo su vrijedan izvor za stjecanje znanja koje se također ističe kao bitna stavka u predškolskom odgoju. Djeca uče ne samo od odraslih, nego i jedni od drugih. Iste stavove pronalazimo i u Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2015), gdje se ističe da „djeca uče u igri te uz

istraživačke i druge aktivnosti koje su za njih svrhovite, tj. neposrednim iskustvom s raznovrsnim resursima učenja“ (NKRPOO,2015: 34). O važnosti igre kod nas govore i mnogi recentni autori u svojim radovima. Slunjski i Ljubetić (2014) u svom radu spominju da igra ima neprocjenjivu ulogu za dijete jer omogućuje djeci prijelaz u višu fazu kognitivnog i socijalnog razvoja. Šagud i Petrović-Sočo (2014) kažu da dijete u svom imaginarnom svijetu igre restrukturira vlastito iskustvo i svakodnevnu stvarnost. Djeci treba osigurati sigurno okruženje za igru te im pripremiti bogato i poticajno kontekstualno okruženje u kojem će dijete samostalno ili u interakciji s drugom djecom ili odraslim osobama proširivati, propitivati, utemeljivati ili mijenjati vlastita znanja i stavove.

Poseban naglasak u švedskom *Curriculum for the Preschool Lpfö 18*. (Kurikulumu za predškolu, 2019) stavljen je na važnost poticanja empatije, jednakost spolova bez isticanja spolnih stereotipa te na uvažavanje različitosti kod djece, njihove religije, kulture i jezika. U samom Kurikulumu navedeno je koje su to manjinske skupine u Švedskoj i koje jezike koriste. Djeci treba dati priliku da koriste materinji jezik kad god to žele. Ove zadaće proizlaze iz velike promjene u sastavu švedske populacije gdje ima sve više useljenika i miješanih brakova, a „pravih“ Šveđana ima sve manje. U poglavlju o razvoju i učenju švedskog kurikula govori se o potrebitosti poticanja razvoja interesa za određena područja učenja, što se na sličan način spominje u hrvatskom kurikulu u sklopu kompetencija za cjeloživotno učenje. U Švedskoj je važno poticati razvoj motoričkih sposobnosti, jezičnih sposobnosti, interes za različite medije, matematiku, prostor, životne cikluse u prirodi i društvu, prirodoslovstvene osnove i tehnologiju, uz samosvijest, identitet, interes, autonomiju, razumijevanje obaveza i odgovornosti, slušanje, dokumentiranje i refleksija. Kompetencije koje treba poticati, prema hrvatskom Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2015), su komunikacija na materinjem i stranom jeziku, matematičke i osnovne kompetencije u prirodoslovlju, digitalne kompetencije, socijalna i građanska kompetencija, kulturna svijest i izražavanje, inicijativnost i poduzetnost te učiti kako učiti. Kod nas se ciljevi spomenuti u švedskom kurikulu nalaze integrirani u nekim drugim dijelovima kurikula. Švedski *Curriculum for the Preschool Lpfö 18*. (Kurikulum za predškolu, 2019) ističe važnost dječjeg utjecaja i osvještavanja odgovornosti za vlastito djelovanje tako da je cijelo jedno od sedam poglavlja posvećeno upravo toj tematici. U Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2015) se o odgovornosti govori najviše u dijelu o osiguravanju dobrobiti za dijete, gdje se spominje odgovorno ponašanje djeteta prema sebi i drugima te postupno preuzimanje odgovornosti za proces vlastitog učenja. Briga o prirodi i okolišu treba biti svakodnevno prisutna u procesu odgoja i obrazovanja djece u smislu da djeci treba biti dana mogućnost da steknu znanja o tome kako različiti načini na koje ljudi

pristupaju prirodi, okolišu i društvu mogu utjecati na održivi razvoj. Aktivnosti na otvorenom se potiču te se smatra da sam proces odgoja i obrazovanja djece treba biti usmjeren tome da ona iskuse radost kretanja te tako i potaknu njihov interes za takve aktivnosti, jer kada su fizička aktivnost, zdrava prehrana i zdrav način života dio djetetovog odrastanja, obrazovanje im može pomoći da razumiju kako sve to može utjecati na njihovo zdravlje i zadovoljstvo. Djeca bi sustavom odgoja i obrazovanja sama trebala biti potaknuta na istraživanje, preispitivanje i razgovor o povezanosti životnih fenomena kako bi se potaknuo njihov interes za vlastitim zdravljem, zadovoljstvom i održivim razvojem.

Suradnja s roditeljima u Švedskoj vrlo je cijenjena te se roditelji potiču na aktivnu participaciju i suradnju, a zadaća tima, kao i individualnih odgajatelja je upoznati roditelje s ciljevima, zadaćama i metodama rada te ih potaknuti na aktivnu suradnju. Iste ciljeve nalazimo i kod nas. No, obim i razina suradnje s roditeljima kod nas su vrlo individualna stvar pojedinca i ustanove, dok se u švedskom kurikulumu spominje odgovornost odgajatelja za ovaj vid suradnje. Dokumentiranje, evaluiranje i refleksija zauzimaju posebno mjesto u oba kurikula gdje se ističe važnost tih procesa za kvalitetu i unapređenje odgojno-obrazovne prakse.

Posebnost švedskog *Curriculum for the Preschool Lpfö 18*. (Kurikuluma za predškolu, 2019) je svakako zadnje poglavlje koje se odnosi na odgovornosti ravnatelja predškolske ustanove ranije opisanim u tekstu. Brodin i Renbald (2013) u svom istraživanju s ravnateljima vrtića iznose rezultate koji pokazuju da ravnatelji za svoj rad smatraju bitnim znanje i razumijevanje misije, sistematičan rad te ciljeve poboljšanja. Odgajatelj treba djetetu osigurati poticajnu sredinu koja kod djeteta budi znatiželju i interes, što je prisutno i u hrvatskom Kurikulumu (2015).

Hrvatski kurikulum sadrži poglavlje koje se odnosi na kurikulum predškole, no švedski kurikulum ne sadrži taj dio budući da su u njihovom kurikulumu obuhvaćena djeca u dobi od 1 do 5 godina, a njihova predškola je vezana na školski sustav.

Istraživanja u Švedskoj (Brodin, Renbald, 2014) pokazuju da su odgajatelji uglavnom zadovoljni novim kurikulumom. Rezultati istraživanja u koje su bili uključeni ravnatelji (Brodin, Renbald, 2013) pokazuju da ravnatelji smatraju da za uspjeh integracije revidiranog kurikula važnu ulogu imaju osobne kompetencije odgajatelja, stavovi, vrijednosti i sustavan kvalitetni rad. Ravnatelji smatraju da su za kvalitetan rad ustanova potrebni kompetentni odgajatelji koji imaju dovoljno vremena za planiranje i rad s djecom te da se odgajatelji često ne mijenjaju.

Zaključak

Pri usporedbi sva tri kurikula vodili smo se njihovim temeljnim sastavnicama, znanstvenim utemeljenjem, psihologijskom teorijom razvoja, ciljevima, načelima, prostornom i vremenskom dimenzijom, suradnjom s roditeljima te načinima vrednovanja samog kurikula i odgojno-obrazovnog procesa u praksi. Sva tri dokumenta polaze od humanističko-razvojne koncepcije odgoja i obrazovanja, Konvencije o pravima djeteta (1989) i individualnog pristupa sukladno razvojnim mogućnostima što je njihova glavna sličnost. Ono što ih nadalje povezuje jest da proces učenja temelje na teorijama konstruktivizma i sukonstruktivizma te da dijete promatraju kao aktivni istinski subjekt procesa učenja i kreatora vlastita znanja.

Podjela na pet razvojnih područja slovenski kurikulum razlikuje od ostalih i dovodi u pitanje njegovu suvremenu koncepciju. Takvom podjelom fleksibilnost postaje upitna, budući da razrada odgojno-obrazovnih područja zapravo predstavlja popis sadržaja koji će se s djecom usvajati. U Švedskoj se, kao i u Hrvatskoj, njeguje cjelovit pristup djetetu. Na dijete se gleda kao na cjelovito biće te se pri planiranju aktivnosti vodi briga da se ne planira prema odvojenim područjima rada kao u tradicionalnom kurikulumu (NKRPOO, 2015; Petrović-Sočo, 2009).

Iz svega navedenog proizlazi da je temeljna odlika suvremenih kurikula odmicanje od čvrsto koncipiranog plana i programa djelovanja i izgradnja istog na proučavanju teorije i istraživanju prakse koja nikad nije završen proces, već se stalno gradi i sukonstruira kroz međusobno povezivanje ustanova i stvaranje zajedničkog kurikula koji polako prelazi u zajednicu koja uči (Previšić, 2007).

Literatura

- Baranović, B. (2006). Nacionalni kurikulum u europskim zemljama i Hrvatskoj: komparativan prikaz. Zagreb: Institut za društvena istraživanja, Centar za istraživanja i razvoj obrazovanja
- Bremberg, S. (2009). A perfect 10: Why Sweden comes out on top in early child development programming. Pretraživanje informacija na Internetu. 31.12.2018. <https://academic.oup.com/pch/article/14/10/677/263928>
- Brodin, J. & Renblad, K. (2014). Early Childhood Educators' Perspectives of the Swedish National Curriculum for Preschool and Quality Work. Pretraživanje informacija na Internetu. 30.12.2018. <https://doi.org/10.1007/s10643-014-0657-2>
- Brodin, J., & Renblad, K. (2013). Reflections on the revised national curriculum for preschool in Sweden. Interviews with the heads, *Early Child Development and Care*. DOI : 10.1080/03004430.2013.788500.
- Engdahl, I. (2004). Implementing a National Curriculum in Swedish Preschools. Pretraživanje informacija na Internetu. 02.01.2019. <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:389262/FULLTEXT02.pdf>

- Generalna skupština Ujedinjenih naroda (1989). Konvencija o pravima djeteta
Hrvatski nacionalni obrazovni standard (2005). Zagreb: Narodne novine.
- Löfdahl, A., Prieto, H. P. (2009). Between control and resistance: planning and evaluation texts in the Swedish preschool, *Journal of Education Policy*, 24:4, 393-408, DOI: 10.1080/02680930902759548
- Miljak, A. (2007). Teorijski okvir sukonstrukcije kurikulumu ranog odgoja. U: Previšić, V. (ur.), *Kurikulum Kurikulum: Teorije – Metodologija – Sadržaj – Struktura*. Zagreb: Zavod za pedagogiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Školska knjiga, str. 205-253.
- Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, *Narodne novine*, 5/2015.; <https://www.azoo.hr/images/strucni2015/Nacionalni-kurikulum-za-rani-i-predskolski-odgoj-i-obrazovanje.pdf>
- Petrović-Sočo, B. (2009). Značajke suvremenog naspram tradicionalnog kurikulumu ranog odgoja. *Pedagogijska istraživanja*, 6 (1-2), 123-136. Pretraživanje informacija na Internetu. 10.12.2018. <https://hrcak.srce.hr/118104>
- Pramling Samuelsson, I., Asplund Carlsson, M. (2008). The Playing Learning Child: Towards a pedagogy of early childhood, *Scandinavian Journal of Educational Research*, 52:6, 623-641, DOI: 10.1080/00313830802497265
- Previšić, V. (2007). Teorijski okvir sukonstrukcije kurikulumu ranog odgoja, Zagreb: Školska knjiga.
- Sheridan, S. (2011). Preschool teaching in Sweden-a profession in change. Pretraživanje informacija na Internetu. 31.12.2018. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00131881.2011.625153?src=recsys>
- Skolverket (2011). Curriculum for the Preschool Lpfö 98, Revised 2010. Stockholm: Edita.
- Skolverket (2019). Curriculum for the Preschool Lpfö 98. Stockholm: DanagårdLitho.
- Slunjski, E. (2001). Integrirani predškolski kurikulum - rad djece na projektima, Zagreb: Mali profesor d.o.o.
- Slunjski, E., Ljubetić, M. (2014). Igra i njezin pedagoški potencijal u ustanovi ranog odgoja. Pretraživanje informacija na Internetu. 02.01.2018. <https://hrcak.srce.hr/117857>
- Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje (1999). Kurikulum za vrtce: Ljubljana
- Šagud, M. i Petrović Sočo, B. (2014). Igra – medij razumijevanja, interpretacije i transformacije neposredne stvarnosti. *Croatian Journal of Education*, 16 (Sp.Ed.1), 279-289. Pretraživanje informacija na Internetu. 30.12.2018. <https://hrcak.srce.hr/117850>
- Taguma, M., Litjens, I., Makowiecki, K. (2013). Quality Matters in Early Childhood Education and Care: Sweden 2013. OECD
- Vrbovšek, B. (2014). Vzgojiteljica – Kurikul Vrtca- včeraj, danas, jutri. Velenje: Pedagoško društvo Vzgojiteljica

Curricula for early and preschool education within the European territory (Croatian, Slovenian and Swedish curriculum)

Abstract

This paper provides an overview of the main characteristics of two kindergarten curricula – the Slovenian and the Swedish, with the aim of determining the similarities and differences between them in relation to the Croatian National Curriculum for Early and Preschool Education (2015). The Swedish curriculum was analysed at the level of determining the differences between the older edition from 2011 and the newer one from 2019. The concluding remarks based on the insights into all three curricula refer to the fact that they are basically very similar, yet the fundamental difference is that the Slovenian Kindergarten Curriculum is divided into educational areas with the elaboration of activities, which can be an interfering factor in the spatial and temporal organization, and in the organization of the educational process. Such a division calls into question its contemporary conception and classifies it as a mixture of concepts. Unlike the Slovenian, the Croatian and the Swedish curricula are focused on a contemporary approach to the upbringing and education of children, according to which a child is viewed holistically, as an entity with his/her attitudes, needs and thinking, and thus should be addressed in this manner, while the Slovenian curriculum is oriented towards the division into educational areas. An interesting feature of the Swedish curriculum is shown in the last section, which covers the responsibilities of a principal of a preschool institution as an integral part of socially responsible conduct and business ethics of these establishments. The principal is responsible for ensuring that the whole educational process takes place in accordance with the national goals, while concurrently providing a high standard of institutional quality.

Keywords: comparison of curricula, contemporary approach, educators, preschool institutions, responsibility of a principal.

